

Söderåsens hemlighet :
skånsk originalroman i
åtskilliga capitel /

Klercker, John af,

59 C Br.

KLERCKER, J. E. F. af

Roman
Sw.
(18r)

SÖDERÅSENS HEMLIGHET

SKÅNSK ORIGINALROMAN I
ÅTSKILLIGA CAPITEL

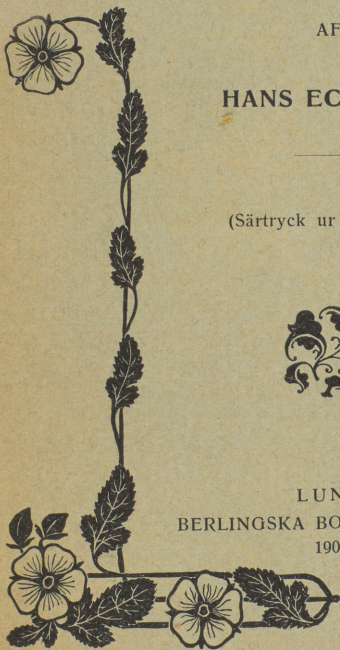
AF

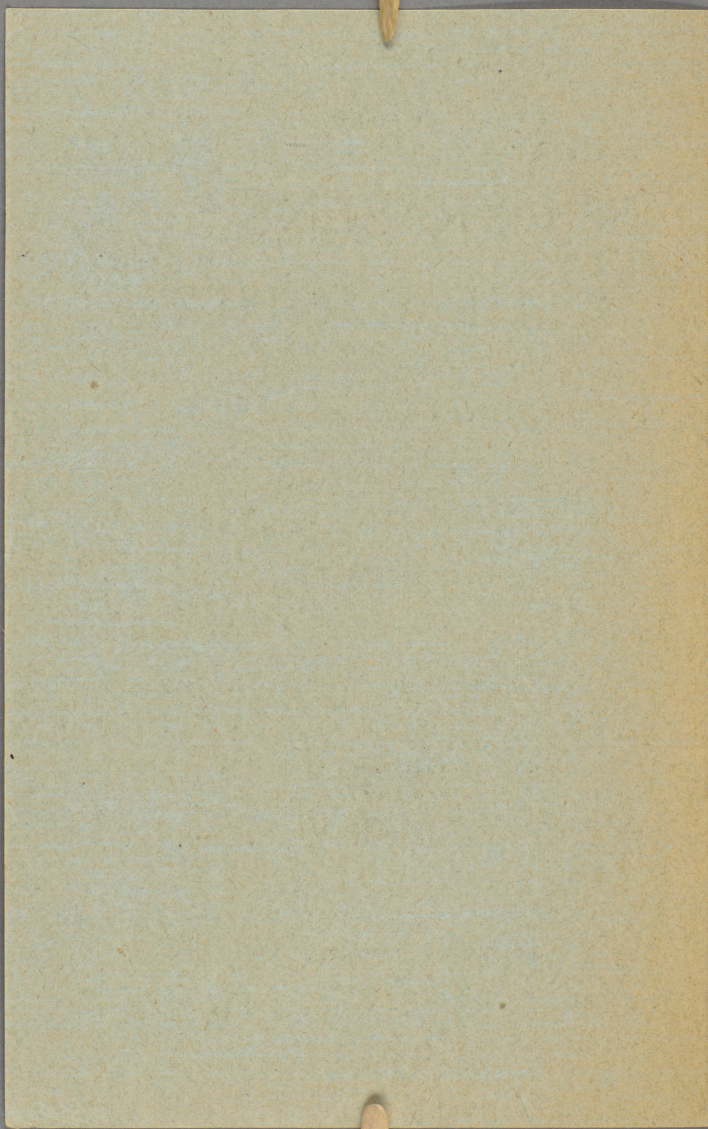
HANS ECKHARD

(Särtryck ur »Kracks»)

LUND
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET
1902

SÖDERÅSENS HEMLIGHET

SKÅNSK ORIGINALROMAN I
ÅTSKILLIGA CAPITEL

AF

HANS ECKHARD

= John Eckhard Fredr. af Wiercker

(Särtryck ur »Kracks»)

LUND
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET
1902

STOCKHOLM

HEMILIGNET

STOCKHOLM

STOCKHOLM

STOCKHOLM

FÖRSTA CAPITLET,

*däri den manhaftige riddarèns ärlighet segrar
öfver hans fienders illistighet.*

Den gamle riddaren Lave Toveson satt vid sin stånka Rostocker-mumma på den rundade plattform som upptill afslöt det gråa murgrönsklädda borgtornet. Bredvid honom lågo fyllda fat af denna aromatiskt värmande dryck, medan hans gamle väpnare Truls, regelbundet som det konstfulla vattenur, hvilket utgjorde Sösdalaklostrets stolthet, då och då visade sitt ärriga anlete öfver borgkrönet för att bortrulla de tömda, dem han med lekfull skälmaktighet hifvade utför trappan. Med ett brak, som föranledde alla tornets sömniga alikor att förvånade vrida på halsarna, tumlade faten då, följande tyngd-

kraftens acceleration, utför den mossbelupna trappan. Och de hamnade till slut på gårdens kvaderstenar, hvarest de sällan förfelade att krossa hufvudet på någon af den ömsinte riddarens personliga fiender, hvilka han efter tidens sed där förvarade bundna vid finpolerade pålar af boketrä.

Den gamle riddaren log förströdt åt sin gamle trotjänares oskyldiga förlustelser och tömde ännu en gång den väldiga sjukannorstånkan i djupa, betänksamma drag. Sedan, ty han var en metodisk och allvarlig man, som icke lät något blifva gjordt till hälften, putsade han långsamt läpparna med det renborstade sadeltäcket och lät blicken tankfullt glida ut öfver landskapet.

Augustisolen dalade just mot nordväst och sänkte sin glödande eldkula allt djupare mot de ovädersbådande töcken, som från Skagen, Anholt, Samsö och Gilleleje långsamt ryckte an mot det svenska fastlandet. De syntes för åldringen i viss mån likna den väl-

diga krigshär, hans gamle konung en gång i ungdomens första segerberusning förde mot de hedniska esterna. Hvita, blågrå, nästan svarta höjde sig de luftiga molnalperna öfver Söderåsens lummiga bokar. Då och då lopp det liksom en skälfnings genom deras ljusa svärta, det lyste till, som hade tusen facklor tändts därborta, och den gamle riddaren visste af erfarenhet, att nu hade den elektriska potential-differensen utjämnat sig någonstädes bland hans fienders gårdar och sändt en ljungande blix från firmamentet. Ty äfven denne fredlige man hade sina fiender . . .

Tankfull stod han så och blickade länge öfver bokkullarna, som kanta Röstångadalen, och där just de första frostnätternas kyliga hand strött liksom gula björkris i den färgmättade gröna enformigheten. Längre sökte hans blick spanande mot öster, såsom ville den tränga långt, långt bort, ända till Ringsjöns ensliga vattenöken, där vildsvanarna lifnära sig af fallande

blad, och braxenpankorna stå täta i strandvassen. Längre satt den gamle sålunda försjunken i tankar.

Tillslut reste han sig beslutsamt upp. Han grep ett fast tag i bröstvärnets krenelyrer och spottade ut i den fria omätliga rymden. Han spottade icke såsom krämarejudarna spotta, då de gå förbi det förhatliga korset vid vägskälet, icke såsom väpnaren spottar i stallhallmen eller ladugårdspigan i långmjölken, icke håller såsom klockaren harskande expektorerar sig, då han spelar prästerskap på torparegillena. Hans spottning var en fri, en ädelboren mans hugstora kraftyttring. Och med tillfredsställd blick följde han den glänsande meteoren, som tindrade i den sjundande solens strålar och långsamt dalade i en vid båge ned till det oändliga djupet vid borgmurens fot. Han förlorade den för ett ögonblick ur sikte och gaf spelet förloardt. Men det töfvade icke så lång stund, som fordras för att här berätta det, innan han på de växande

regelbundna ringar, som i vidgad krets krusade Odensjöns kristallblanka yta, skönjde att han åter, som förr i sin krafts dagar, träffat sitt mål. Och med glädjestrålände anlete vände sig den gamle ärrige kämpen mot väster och utbrast: Styft!

ANDRA CAPITLET.

som handlar om kärlek och litet kogödsel.

För att förstå de händelser, som i förra kapitlet ledde till de krigiska sammanstötningarna vid Toveborg, måste vi förflytta oss några mil österut, till den gäddrika Ringsjöns leende vasstränder. Samma skumma Augustieftermiddag, då hennes sorgbundne fader i vanmäktigt raseri höjde sin hotande glafven mot alla de mörka makter, som olycksbådande reste sig inför hans blick, gick jungfru Signelill för att samla röda svärds liljor och sammetslena näckrosor vid sjö-

stranden. Något af den första ungdomens obeskrifliga ljufhet omsväfvade det i bästa mening jungfruliga anletet, då hon muntert glammade i de fåvitska tärnornas midt. Långsamt böjde hon sig ned, och betänksamt afplockade hon blomblad. Det har alltid bland de germanska folken varit en utbredd sed att på detta okonstlade och, låtom oss tillägga det, ovetenskapliga sätt söka utforska ödets fördolda rådslag. Hvad var det då hennes unga hjärta tänkte på, när hon feberaktigt ryckte blad efter blad från deras ståndare och kastade dem ut öfver den blånande vattenytan, där begärliga gäddmunnar icke voro sena att göra de kringpaddlande vildsvanarna bytet stridigt? Hvad var det som gjorde, att hennes barm häfde sig våldsammare vid hvarje steg, hvad var det som föraneldde kamraternas spefulla glåpord att drifva blygselrodnadens flammor allt högre mot det guldprerade hårfästet? Hon visste det knappast själf, och författaren ej

håller, men måhända kommer innehållet i de följande kapitlen att i någon mån skingra denna mystiska slöja, som då hvilade och ännu hvilar öfver Söderåsens hemlighet. För att icke onödigtvis trötta den tåligen läsaren med onödiga och pinsamma upprepningar, vilja vi därför genast gå många år tillbaka i tiden, så många, att icke ens den visaste hunnit förgäta deras antal, och i korthet redogöra för olycksfallet vid kvarnstängslet.

Och därmed lämna vi den olyckliga borgfröken sörjande vid den gäddrika Ringsjön, där vildsvanarna lifnära sig af fallande blomblad, och braxenpankorna stå täta i strandvassarna . . . Ringsjön, skimrande öga i Skånes väna anlete, där solen fortfarande kastar sina sneda missundsamma stråfloder öfver söndagsböljorna, och blombladen långsamt singla ned, blad efter blad, ur händerna på en vingbruten ungmö med förkrossadt hjärta! Dalen blomblad, gapen giriga gäddmunnar, ty ingen vet, när vi åter

komma att sysselsätta oss med Eder.. Liffvets gåta tydes ej i korta kraftiga drag, och ödets förvecklingar mogna långsamt, som kogödseln i komposthögarna på hembygdens milsvida slätter . . . . .

TREDJE CAPITLET.

Ett gladt kapitel om huru mjölnardottern tappade sin söndagssko och häradsposten fick smolk i mjölken.

En jägare vandrar i villande skog
Holihej holiha,
åt Skärareliden en afton han drog
Holiha holihej,
och skönaste jungfru i Skäret han tog,
Holihoj, holihas,
så ska töserna tas.
Holihej!

Gammal Folkvisa.

Vid stranden af Röstångaelven växte två grönskande knäckepilar, en på hvarje sida. Genom en underbar naturens lek, sådana de ej sällan förekomma i ursprungliga och af den allt utjämnande och nivellerande kulturen oberörda näjder, stodo de båda träden midt emot

hvarandra, så att man från den ena såg den andra tvärs öfver älfvens vattrade fåra, medan från den andra den ena likaledes syntes midtemot på andra sidan.

Det vidskepliga byfolket, med naturbarnens sunda vakenhet för det ovanliga och säregna, men stor-sinnta förakt för det vanliga och alldagliga, försummade aldrig att fästa sin uppmärksamhet vid dylika företeelser, och det hade länge sedan lagt märke till det anmärkningsvärda sakförhållandet. Många voro de legender och myter, som af denna anledning spunnos omkring de gamla träden, hvilka vår efter vår sköto sina grönskande majskott i det klara aprilsolskenet, och höst efter höst tömde sin snöhvita fröull, (hvarigenom frönas spridning genom naturens ofantliga vishet befordras) ned i det brusande vattenflödet. Tillochmed den kringströfvande fredlöse, som lik en dyster vålnad i mörka novembernätter smög sig till flodstranden för att vittja de utlagda ålryssjorna,

eller i lugna sensommaraftnar, då alla de öfriga lågo rusiga i hövålmarna efter skördefästernas rikliga förtäring, vid ett fladdrande torrvedsbloss genom (den i strafflagen förbjudna) ljustringen sökte upphämta en mager näring ur böljornas gifmilda sköte, blickade skyggt på de åldriga urskogsjättarna. Och äfven denne förhårdade usling, af människor och himlen öfvergifven, gjorde då med skygga blickar det längesedan förgätna korstecknet.

I byn kallade man dem Han och Hon och de voro vidt omkring kända under denna benämning. Dock bjuder sanningen oss att tillägga, att den resande kaniken, som af sin förare uppmärksamgjordes på det märkliga naturfenomenet, ännu aldrig nöjaktigt kunnat erhålla förklaring på hvilkendera som var Han, och hvilkendera Hon.

En klöfverångande sommarestmiddag kunde man vid denna del af älfvens lopp få skåda en märklig och, tilläggom det, ganska muntrande syn. Af en djärf och kraf-

tig ynglingahand hade de båda träden hvart för sig böjts ned öfver strandbrädden, till dess de båda topparna berörde hvarandra midt öfver den brusande strömfåran. Med ett enkelt sidenskärp, sådana de dåförtiden buros af den besutna jordadelns söner, hade Han och Hon sammanbundits, så att de bildade en grönskande gunga, hvilken vid hvarje vindstöt i pilträden sakta vajade fram och åter öfver vattnets kristallklara yta.

Och hvem var det, som muntert stojande hvilade i denna gunga? Hvem tillhörde den lilla brunbrändad, välformade fot, hvars svängningar lekfullt ristade en hvitskummande skåra i älfvens klara yta. Hvem visade den hvitaste tandrad, som ännu från denna upphöjda ståndpunkt speglat sig i den hvilande elfven? Hvem var det slutligen som härvid skämtsamt njosade med abborrarna, hvilka, mindre okänsliga för kvinnlig fågring än den tanklöse betraktaren gemenligen antager, ifrigt kappades

om att nafsas i en sorgbrämrad ro-sennagel? Och hvem var väl den kraftigt och muskulöst byggda yngling i gräsgrön jaktdräkt, med pilkogret vårdslöst häktadt öfver axelknappen, som från stranden vemodsfyllt betraktade den oskyldiga leken? Hvem var det som då och då genom en kraftig stöt med den silkessirade snabelskon af dofhjorthud bringade träden i lifligare svängningar, när de, öfverväldigade af så mycken ungdom och jägring, liksom syntes stanna i sitt lopp för att njuta af den tjusande taflan?

Våra läsare hafva redan gissat rätt. Den ungdomlige jägaren var Unge Herr Kurt Laveson, och hans fagra lekkamrat den blomstrande Karna, mjölnardottern från Ofvansmöllan . . .

Så vilja vi lämna de unga vid deras ännu oskyldiga lekar, hvilkas sorgliga slutresultat den framsynte läsaren redan längesedan anat, och återvända till den mörka Skäraliden, där Ifver Trolleson fortfarande

rufvade på den Tovesonska släk-
tens fördärf . . .

Det ungdomliga hjärtat älskar
endast en gång för allra första gån-
gen, och växlande som bubblornas
lek i det framilande vattnet äro de
öden, som drabba oss, den högste
såväl som den lägste. Ingen kan
förtutse, vid hvad strand de tillslut
skola uppsköljas. När solskens-
flammorna gjuta ungdomsmo-
dets och lifsglädjens sommarvärma öf-
ver det porlande vattnet, de speg-
lande pilarna och de muntra fiskar-
na, då äro de unga ännu ungdom-
liga. Äfven den trumpnaste måste
medgifva att de äro lyckliga. Låtom
oss lämna dem så . . .

FJÄRDE CAPITLET.

*Hur stormmolnen till slut urladdade sig, samt
hur skogskolaren räddade sin hjortkalf.*

Från denna tjusande sommaridyll
vid älfstranden måste vi nu för-
flytta oss djupt in i de skuggbe-

gjutna klyftorna, där ulfven girigt lurar på späda hjortkalfvar då de kvidande söka sin moder. Från lugnvattnets glitterlek skola vi företaga den tunga vandringen genom Lidens steniga Skär, hvarest huggormarna sola sig på stenhällarna och nödtorftigt lifnära sig af de rodnande skogssmultronen. Från Ungdom, Kärlek och Lycka måste den gunstbenägna läsaren vara vår följeslagare upptill den Mörke Ridarens hemska borg, där Kärleken aldrig vecklat ut sina prunkande vårblommor i solskenet, och Trofasthetens sommarsol aldrig värmde. Och vi bedja vår tålmodige följeslagare, läsaren, som så länge följt oss, om ursäkt därför.

Ílver Trolleson hade knappast någonsin ansetts såsom en mild och god människa. Redan i de späda barndomsår, då hjärtat plägar vara mest tillgängligt för veka känslor och dibarnets naturliga ömsinhet, var han en skräck för sina jämnåriga lekkamrater, hvilka, ehuru af låg och obetydlig börd, vida stodo

framom den unga riddaretelningen i de ädla och kristliga dygder, som pryda alla kön och alla åldrar. Redan innan han tillryggalagt de första stapplande stegen på tal-konstens törneströdda stig, var det hans största njutning att smyga sig ned i stallet och stjäla faderns ädlaste springare. Med oförfäradt mod, ty djärf och modig var han redan då, det kunde ingen förneka, sprängde han det arma löddriga djuret utför Skärets lodrätt stupande branter ned i det sofvande mörkret. Lik en ljungande stormvind susade han genom byn, där alla sofvo sin djupa sömn, trygga i tillfredsställelsen af ett väl för-rättadt dagsarbete. Med obarmhärtig hetsighet dref han då de slumrande, män, kvinnor, ungmör, kyrkvårdar, nämdemän och gossar, ja till och med de oskyldiga spenabarnen, ur deras varma bäddar djupt in i det vilda Skäret, skogstrollens och de hedniska gudaföreställningarnas hemvist. Här inne lät han dem uppföra en lika ömk-

lig som löjlig dans, ideligen interfolierad med hvinande piskslag, då någon sviktande nacke dödstrött lutade sig till hvila, här lät han dem dansa utan rast eller ro öfver törnesnår och taggtrådiga gärdesgårdar, till dess solens purpurfingrar penslade molnstrimmorna i österled och alla himmelens fåglar började sjunga till Skaparens pris. Först då upphörde den grymme och hårdhjärtade tyrannen med sin tortyr. Han sade då hädiskt till de arma skälfvande varelserna. »Kroppsöfning gör Eder godt och stärker Eder fysik!» Och han beledsagade de hånande orden med ett skratt, så demoniskt, att uggleungarna förskräckta ramlade ned ur från örnenästena i bärgsskrefvorna och föllo ett lätt byte för de kringströfvande huskattorna, ett skratt, så hemskt och främmande för all sund och renhjärtad mänsklighet, att till och med dessa härdade bärgsbor funno det anmärkningsvärdt . . . .

En sådan man var Riddar Ifver

Trolleson. Och likadan var hans moder, den åldriga borgfrun på Mörkkleffen midt öfver Skäret. Hon kallades också af bygdens invånare i förtroligt samspråk aldrig med annat namn än Hans Mormoder, i hvilken benämning sannolikt låg fördold någon allusion på den Lede, hvilken ju äfven är bekant för sin Moders Moder. Att så verkligen förhåller sig, bekräftas af det förut anmärkta förhållandet, att hon ju egentligen var hans köttsliga moder . . .

Men låtom oss efter denna lilla vetenskapliga digression på det historiska området återvända till Rid-daren och hans Moder (eller Mormoder) . . .

Tvärs öfver det dystra Skäret, hvars djup ingen förmått mäta, enär längdmåtten då ännu icke voro uppfunna och afstånden i horisontal-direktionen, liksom än i dag hos ocivilicerade och halfbarbariska folkslag både i gamla och nya världen, angåfvos i dagmarscher (eller dagsridter), spände en hemlig förbin-

delsegång sin bågnade bro mellan de båda Trollesonska borgarna. Midt på denna djärigt hvälfda brygga, ett verk, som skulle gjort äfven en nutida arkitekt med bättre utbildning all heder, och som därför af folktron tillskrefs djäfvulen såsom upphofsman, brukade de båda värdiga stallbröderna, (om detta strängt taget icke fullt exakta uttryck tillåtes oss), mötas för att rufva på sina illsluga planer. Och just här var det också de möttes i den dystra höstaftonen, då Iver återkommit från det förutnämnda mötet på Ringsjöns leende stränder, där just gullhviivorna prunkade i högsommarfägring. Och det var här han biktade sin obetvingliga kärlek för den sköna Signelill. En kärlek, lika häftig och otyglad, för att icke säga okontrollerad, som hans eget väsen, kunde ju icke komma annat än ofärd åstad. Och då modern samtidigt visste, att det var på hennes tillskyndan som han mördat den gamle hedervärda mjölnaren, hvares dotter han ville offra

åt sin djuriska lusta, så är det klart, att hennes rådslag icke kunde vara annat än fördärfliga.

Det kan då häller icke väcka någon undran, att den gamle riddaren snart därefter fanns ihjälslagen i ett mindre uthus, dit han nattetid på en kort stund begifvit sig. Ej häller att riddar Kurts korta midsommarsaga slutade för evigt den klarhimlade sommarmorgon, då man hittade hans liflösa kropp spetsad vid en åldrig bokstam djupt inne i Skäret, eller att den oskuldsfulla mjölnardottern endast med svårighet fann en utsvulten skräddargesäll, som ville mottaga henne och hennes kvidande barn. Och slutligen ännu mindre att Stolts Signelill under bittra tårar utgjöt förbannelsernas raseri i sin mot väster vettande cell i birgittinerklostret, därifrån hon både om morgonen vid uppstigandet och om aftonen vid gåendet till sängs kunde öferskåda det mörka Skäret med dess dystra borgar. Det enda, som är ägnadt att väcka berättigad för-

våning, är att hvarken historien eller ens traditionen, som ofta räcker vidare än den förra, bevarat något minne af den mörke Riddarens och hans moders vidare öden och slutliga bestraffning. Ty ondskan bestraffas en gång, vare sig den har hemvist på den öppna frostigt månglansbegjutna slätten eller bor i det mörka skogomflutna Skäret. Därom upplysa oss redan de elementära läroböckerna i *Éthiquen* och dit hörande vetenskapsgrenar.

FEMTE CAPITLET.

Söderåsens Hemlighet.

Det är nu jämt trettiotvå somrar sedan. En ödslig decembernatt hörde jag midt i Söderåsens vårgrönskände nattsvarta bokskogar den gamle kolaren, som förtviflande om annan anställning i statens eller kommunens tjänst, vid sen ålder dragit sig tillbaka till dessa näjder, förtälja om alla de underliga öden

som berättats i de föregående kapitlet. Trettiotvå år haiva således sedan dess förflutit. Och ju längre tiden led, dess underligare syntes mig dessa utslag af alla människonaturens starkaste och mest omedelbara drifter, som i dem komma till synes. Jag tycker mig ännu i dag se Riddar Ivers mörkhyade skepnad afteckna sig mot den dystra nattskyn bortom Skärets gapande afgrundskäftar. Ännu kan jag i höstnatten, tydligt som om jag lefvat med honom, skönja den gamle riddaren luta sig öfver borgkrönets krenelyrer och tankfullt blicka ned på Odensjöns allvarshemska spegel, där ringarna breda sig allt vidare, liksom ödets grymma och hjärtlösa lek bredde sig omkring honom och hans släkt. Och glider min blick i vårbrytning öfver slättens ändlösa vidder, täckta såsom en ofantlig doftande cheddarost af sommarhimlens vidtfamnande kupa, hör jag lärkornas första dröjande vårdrillar tona uppe i det oändliga blå, skälfvande af glädje

öfver värmen och ljuset, som åter gästa vår kulna nord och (den förra, nämligen värmen) bringar den tunna florslika rökången att i luftiga ringlar stiga upp från åkerfältens nyutkörda gödselhögar (ett budskap om naturens allt omskapande och nydanade kraft, som nu åter vunnit herraväldet öfver mörkrets och dödens makter), då tänker jag mig stå vid Ringsjöns daggbå yta, där vildsvanarna lifnära sig af fallande blomblad, och braxenpankorna stå täta i strandvassarna . . .

Och åter rullas den djupa tragediens bilder upp för min syn.

Men hvad som hände, och hur det hände, och när det hände, och om det hände, det vet jag lika litet som någon annan. Det är och förblir SÖDERÅSENS HEMLIGHET.

